

SVATÝ JAN ZLATOÚSTÝ A MISIONÁŘI

V roce 2007¹ se naplnilo 1600-té výročí od okamžiku zesnutí svatého Jana Zlatoústého (354–407), největší církevní osobnosti celé ekumény od doby poapoštolské až dodnes. Tento přední učitel Církve nebyl přitom pouze výtečným „atletem ambonu“, jemuž nebylo rovno, či pouze hlubokým znalcem a vykladačem Písem anebo osvíceným pastýřem věřících. Byl především horlivým evangelistou nevěřících (pohanů), ať už těch, kteří sloužili modlám, anebo těch, kteří upadali do hereze. Byl, jedním slovem, předchůdcem a zakladatelem podivuhodné misijní aktivity, kterou ještě po mnoho následných století uskutečňovala Církev v Konstantinopoli, „Města Apoštolů“, jak ji svatý Jan Zlatoústý sám charakterizoval.

Právě misionářství považoval arcibiskup Jan za vůbec nejvyšší pozemské dílo. „Nic na světě se nevyrovná duši,“ říkal, „ani celý svět, ani kdybys rozdal chudým tisíce, neučiníš nic tak vznešeného, jako když někdo přivede jedinou duši ke Kristu.“ Jeho svatá duše, díky tomu, jak byla sjednocena s Pánem (Ježíšem Kristem), milovala svět jako On (Pán), toužila jako On, aby byli spaseni všichni lidé a podobně jako On usilovala i o proměnění celé ekumény na Boží království. Sv. Jan Zlatoústý byl opravdovým pastýřem, věrným napodobitelem Dobrého Pastýře Krista, jenž „pokládá svou duši“² nejen za své vlastní ovce, ale rovněž za ty, „kteří nejsou z Jeho ovčince“, a přivádí je za brány církevní ohrady, aby se staly „jediným stádcem s jedním pastýřem“³.

Jako hlavní arcipastýř, tedy přední biskup hlavního města, rozvinul svatý Jan Zlatoústý zcela ojedinělé a ve své podstatě

¹ Tento příspěvek vychází jako český překlad článku publikovaného ve čtvrtletníku „Πάντα τα έθνη“ (Všechny národy), vydání: Leden – Březen 2007, rok 26, číslo 101, pod názvem „Ο αγ. Ιωάννης ο Χρυσόστομος και οι ιεραποστολές“ (Sv. Jan Zlatoústý a misionáři) ve vydavatelství „Apoštolská diakonie Řecké pravoslavné církve“.

² (Jn 10,11)

³ (Jn 10,16)

průkopnické misijní dílo, charakteristické svým širokým záběrem, propracovanou metodičností, dynamičností a realismem. Navzdory tomu, že několik let před uvedením svatého Jana Zlatoústého na arcibiskupský trůn v Konstantinopoli (398) uzákonil císař Theodosios I. (379–395) svými dvěma nařízeními (380 a 381) křesťanství jako jediné povolené náboženství v zemi a dalším svým nařízením (392) dokonce zakázal jakýkoli projev modloslužebnictví, existovaly – a ve skutečnosti ještě po mnoho dalších let pokračovaly – ohniska idololatrie v celé tehdejší římské („byzantské“) říši. Jak je patrné, území, na němž svatý Jan Zlatoústý uplatňoval své misijní aktivity, bylo značně rozsáhlé.

Ostatně, svatý Jan Zlatoústý ve své moudrosti dobře věděl, že účinné přivádění lidí k pravé víře by se nezdařilo autokratickými příkazy, ale spíše prostřednictvím zvěstování Evangelia z úst zapálených misionářů, na straně jedné, a rovněž pomocí vědomého přijetí křesťanských věroučných pravd ze strany nově obrácených, na straně druhé. Jelikož kolem sebe shromáždil skupinu oddaných spolupracovníků (Tigria, Pavla, Prokla, Filipa, Germana, Kasiána, Stefana, Eladia, Serapiona) a rovněž spolupracovnic (Olympiádu, Pentadii, Karterii, Chalkidu), mohl se svatý Jan oddat se vši horlivostí misijnímu dílu jak uvnitř pohanského obyvatelstva říše, které uctívalo idoly, tak i mezi jinoslavnými sousedními národy... oddal se tedy dílu, jež neopustil ani během obtížných let svého vyhnanství a trpkých útrap (404–407). S obzvláštní péčí se věnoval, jak následně uvidíme, evangelizaci Gótů, Féničanů, Skytů, Peršanů, Keltů, ale i Arménů, Arabů či obyvatel Kylíkie.

I. Evangelizace Gótů

Gótové, kteří byli germánským kmenem, sestupovali koncem 2. století po Kristu od pobřeží Baltského moře, které do té doby obývali, směrem na jih a začali se nově usazovat uprostřed říčních oblastí Donu a Dunaje. Byla to vlastně řeka Dunaj, která rozdělila Góty na „Východní“ (Ostrogóty) a „Západní“ (Visigóty). Během 3. století již Gótové podnikli několik mořských výprav až k břehům Černého a Egejského moře. Postupně také začali obsazovat povodí

Dunaje a vnikali do oblastí, kam spadal vliv Římské říše. A tak již ve 4. století mnozí Gótové sloužili v císařském vojsku. Koncem tohoto století, v důsledku sílícího tlaku Hunů, byli Gótové nuceni hromadně opouštět svá dosavadní sídliště. Zaslali proto tehdy do Konstantinopole své zástupce a žádali o povolení, aby se mohli oficiálně usídlit v Thrákii, kde by zúrodnili půdu a nabízeli své síly do státních vojenských služeb. Jelikož jim bylo nakonec státní povolení uděleno, začali se usídlovat nejen v Thrákii, ale i na rozsáhlém území Balkánu, jakož i v Malé Ásii.

Mezi Góty se brzy rozšířila blahá zvěst o křesťanské víře, nejprve prostřednictvím křesťanů, kteří byli Góty zajati v polovině 3. století, dále během pozdějších gótských výprav na území Kappadokie a Galatie a v neposlední řadě i přispěním Konstantina Velikého (306–337). Svatý císař Konstantin, poté co zvítězil v bitvách nad Góty a Sarmaty, se přirozeně zajímal i o jejich osvětlení a uvedení do křesťanských pravd, tehdy však ještě s omezenými úspěchy. Důkladnější evangelizace Gótů se uskutečnila až ve 4. století, kdy se jí ujal Kappadočan Vulfila, jenž byl synem Visigóta a Řekyně, avšak který byl bohužel (z pravoslavného pohledu) heretikem. Vulfila, jenž v Konstantinopoli potvrdil ariánské Vyznání víry (340) tzv. Homiánů (řec. „Ομοίωv“⁴), byl vysvěcen na biskupa Gótů rukou ariánského biskupa Eusébia Nikomédského (341). Nutno říci, že Vulfila přeložil do góštiny Svaté Písmo a až do své smrti (383) usiloval o rozšíření ariánského vyznání mezi Visigóty.

Svatý Jan Zlatoústý, v pozici konstantinopolského arcibiskupa, vzal na sebe nelehkou úlohu, která se vyznačovala dvojí linií v rámci misijní aktivity, jež směřovala: jednak ke snaze navrátit Góty, kteří pobloudili k herezi, zpět k pravoslaví, ale rovněž měla

4 Jedna z ariánských frakcí, která vznikla z ariánsky laděných sněmů v první polovině 4. století, se nazývala podle vyznání, v němž je Syn Boží nazývaný „homios to Patri“ - podobný Otci. Podle tohoto slova (homios) získává tato frakce název podle tehdejší řecké výslovnosti „omiáni“ (omoiánoi). Byla to nepočetná skupina, která vytvořila jakýsi střed v proudě názorů, sympatizujících s ariány. Správná pozice a pravoslavné vyznání představovalo vyznání v Syna Božího, který je „soudstatný“ (homoúsios) s Bohem Otcem. Více viz Aleš, P.: Křesťanská církev v období všeobecných sněmů. Církevní dějiny II. PBF v Prešově 1995, s. 64–66.

za úkol k pravoslaví přivést ty Góty, kteří byli stále ještě ponořeni do tmy pohanské modloslužby.

Ze všeho nejdříve vysvětil svatý Jan Zlatoústý pro Góty na Krymu biskupa – „podivuhodného“ Unilu, jenž po uplynutí několika málo let „a vykonání mnoha velkých skutků zesnul“, jak se o tom sám svatý Jan Zlatoústý zmínil ve svém dopise diákonise Olympiádě. Kromě biskupa Unila, chirotonizoval svatý Jan, samozřejmě po náležité přípravě a vzdělání, rovněž další z Gótů na nižší stupně kněžství, kteří na sebe vzali nelehkou úlohu pastýřského vedení věřících křesťanů ve vlastním národě. Poté, co se mnozí z nich naučili řeckému jazyku, přeložili postupně pod přímým vedením svatého Jana Zlatoústého mnohé spisy hagiografického a náboženského charakteru do gótského jazyka. Arcibiskup Jan pamatoval také na vytvoření gótské mnišské komunity na území Promotu, která se zabývala dokonalou úpravou již vytvořených církevních překladů. Na místě vyschlého řečiště Dunaje založil svatý Jan další gótský monastýr, který se stal centrem osvětitelských aktivit celé oblasti. Právě tento monastýr posloužil jako útočiště a úkryt před posedlými nepřáteli Zlatoústého i jeho blízkému příteli – diákonovi Serapionovi, jenž se mezitím stal biskupem heraklejským.

Pravoslavným Gótům, kteří tehdy žili v Konstantinopoli, jednalo se zejména o vojáky a obchodníky, kteří se zde usadili po vyhlášení míru (381), přenechal arcibiskup Jan k dispozici jeden chrám, kde probíhaly bohoslužby v gótském jazyce. Sám svatý Jan Zlatoústý navštěvoval tento chrám velmi často. Promlouval ke shromážděným věřícím za pomoci překladatelů a tímto způsobem se mu podařilo přivést k pravoslaví i mnoho místních Gótů, kteří byli do té doby ariány. Poté, co zemi opustil Unila, vyslal gótský král do hlavního města Byzance diákona Moduária, aby požádal o nového biskupa pro svůj lid. Arcibiskup Jan, který byl již tehdy ve vyhnanství, se o této události dozvěděl a ve snaze zajistit a vyslat Gótům nějakou vhodnou osobu, která by se hodila na tuto misi, napsal dopis diákonise Olympiádě, kterou žádal, aby k němu Moduária vypravila. Nevíme, zda jej nakonec diákon Moduárij

skutečně navštívil, či nikoli, jak se však zdá z jednoho Janova listu, zaslánoho později gótským mnichům do Promota, podařilo se mu alespoň volbu gótského biskupa odložit.

II. Evangelizace Fénicianů

Někdy kolem roku 400, když se svatý Jan Zlatoústý dozvěděl, že ve Fénicii rozkvétala pohanská modloslužba, vyslal do této oblasti celou řadu misionářů – „asketů, kteří byli zapálení horlivostí po Bohu“, jak píše biskup Theodorit Kýrský, jenž byl současníkem svatého Jana Zlatoústého. Kromě toho, rovněž svatý Porfýrios, biskup z Gazy, žádal svatého Jana o pomoc ve věci christianizace obyvatel svého města, v němž žilo téměř padesát tisíc přívrženců modloslužby, zatímco křesťanů nebylo více než pět set. Mnozí z řad těch, kteří uctívali modly, však opakovaně napadali na Janovi misionáře a všemožně ničili chrámy a dočasná obydlí, které misionáři mezitím zbudovali. Výpady modloslužebníků dosáhly svého vrcholu v letech 405 – 406. Svatý Jan Zlatoústý byl tehdy opět ve vyhnanství, ale nehledě na své osobní útrapy, nepřestával se ani nadále zajímat o výsledky misijní aktivity ve Fénicii a činil vše, co bylo v jeho silách, aby tyto aktivity podpořil, zejména přípravou schopných osobností, ale i materiálním zabezpečením.

V srpnu roku 404, kdy se svatý Jan nacházel opět na cestách, kde silně onemocněl a vzdoroval vleklé horečce, a kdy navíc mířil k dalekému místu v jemu určeném vyhnanství – do Kukuzi v Arménii, zaslal z Nikáie list presbyteru Konstantinovi, hlavní opoře fénické církve. Tento dopis je nesmírně vzácný, a to zejména proto, že svědčí o dějinách misie a jejích teoretických základech. „*Opouštěje Nikáii,*“ píše svatý Jan Zlatoústý, „*zasílám tvé zbožné osobě tento dopis a prosím tě tímto, o co jsem tě nikdy nepřestal žádat: neustávej ve své povinnosti k misii, kterou jsi na svá bedra od počátku přijal, i kdyby měla nastat ještě hlubší zima pronásledování, které tam nyní panuje, a i kdyby se měly zvednout ještě vyšší vlny utrpení; mám na mysli zejména tvou povinnost, abys pokračoval v zápase za vymýcení modloslužby, zakládání nových chrámů a zušlechťování lidských duší. Nepodléhej, prosím,*

náporům obtíží, s nimiž se setkáváš. Vždyť dobrý kapitán nikdy neodkládá své kormidlo, když vidí, že moře se bouří a zpěčuje. Podobně ani dobrý lékař nezanechává nemocného bez pomoci, když vidí, jak jej přemáhá nemoc. Právě naopak, tehdy, ještě intenzivněji než dříve, každý užívá veškerých svých prostředků, znalostí a dovedností, aby odvrátil přicházející nebezpečí. Proto i ty, nejctěnější a nejzbožnější můj pane, prokaž nyní svou pevnou horlivost. Neklesej na mysli kvůli nepříjemným událostem, neboť nejenže nemáme dávat vinu Bohu za to, co nám způsobují druzí, ale musíme si uvědomit, že díky naší trpělivosti můžeme získat velkou odměnu. Jestliže ale nečiníme svou povinnost, ale zanedbáváme ji, nemůžeme ospravedlňovat svou nedbalost, ať už by to bylo kvůli jakékoli nesnazi, která nastane. Uzavřen ve vězeňské cele a přivázan k dřevěnému mučidlu se ocitl i svatý apoštol Pavel, ale i zde činil to, k čemu byl povolán. Podobně i prorok Jonáš v útrokách mořské velryby anebo tři mládenci v ohnivě peci, kam byli vhozeni. Nikdo z nich neupadl ani uprostřed těchto zkoušek do sklíčenosti. A tak, maje na mysli tyto skutky, můj pane, nepřestávej se starat o potřeby Církvi ve Fénicii, Arábii a na celém Východě. Zachovávej své povinnosti s co největší neústupností, a to navzdory všem překážkám, které tě budou potkávat; věz, že o to větší bude tvá odměna. A nerozpakuj se mi často psát, protože, jak jsem se právě teď dozvěděl, byl vydán příkaz, abych byl vyhnán nejen do Sebastie, ale až do Kukuzi, kam nebude obtížné mi zasílat tvé zprávy. Napiš mi pak, kolik chrámů jste během posledního roku postavili a jací misionáři dorazili do Fénicie, a zda je znát nějaký pokrok v misijní aktivitě. Zde v Nikáii jsem potkal jednoho mnicha-zátvorníka, kterého jsem nakonec přesvědčil, aby se vypravil za tebou. Jakmile dorazí do Fénicie, uvědom mne o tom... Obzvláště důležité je, abys vyzýval každou osobu, zasvěcenou svým životem Bohu, aby se bez ustání a vroucně modlila za ukončení té bouře, která ohrožuje celou ekuménu. Neboť nesnesitelné zkoušky dopadly na celá města a Církve nejen v Ásii, ale rovněž v mnoha jiných oblastech...“. Presbyter Konstantinos se neomezil pouze na písemnou odpověď. Již krátce nato dokonce osobně navštívil arcibiskupa Jana v Kukuzi, aby s ním prodiskutoval všechna problematická témata, jež se

týkala misijní činnosti ve Fénicii, obzvláště tehdy, jakmile odeznělo silné pronásledování vyvolané uctívači model a vedené proti misionářům.

Do Fénicie vyslal světec Jan také jednoho zbožného presbytera, jménem Jana, jak se dozvídáme z jeho velmi povzbuzujícího poslání adresovaného dalším misionářům: „...*Bud'te opatrní, aby vás nikdo neoklamal pod záminkou pronásledování a nechtěl vás přimět odejít z Fénicie, takže byste nakonec museli opustit započatou misii. Právě naopak, čím větší jsou komplikace, čím hroznější jsou vlny, čím divočejší je vichřice, tím více nezlomní musíte zůstat, a prokázat živoucí ochotu a ještě zintenzivnit svou aktivitu, celkovou bedlivost a vaši pozornost, aby se nestalo, že krásná stavba započaté misie bude zahubena, když jste ji vystavěli s tak velkou námahou, a aby nebyly navždy ztraceny plody duchovního zušlechtění duší, jež se vám s nesmírnou pílí podařilo dosáhnout. Nezapomínejte, že Všemohoucí Bůh může nejen ukončit pronásledování, ale i vám darovat odměnu za trpělivost, kterou prokazujete. Nehledě na to, že kdyby vše probíhalo hladce, naše odměna by zdaleka nebyla tak vysoká, jakou je nyní, když existuje tolik obtíží, bouří a nepřátel. Jen pomyslete na to, kolik námahy jste již vykonali, pomyslete na to, kolika utrpeními jste si již prošli, uvědomte si také, kolika úspěchů jste již v misii dosáhli, a jen považte, jak velký vliv rozkvétající modloslužby jste omezili a jak velkého pokroku dosáhla s Boží pomocí misie ve Fénicii. Také pomyslete na to, že nyní si zasloužíte ještě větší odměnu a že již brzy Pán zničí všechny překážky a odmění vás za vaši trpělivost. Bud'te proto odvážní! Zůstaňte neochvějní! Kromě toho, postaral jsem se o to, abyste nic nepostrádali; vše, co bude potřeba, vám bude posláno na můj osobní příkaz, ostatně jako i v minulosti, abyste měli všeho, čeho je vám zapotřebí, dostatek; i roucha i obuv i pokrm pro všechny bratry. A když se já, který musím vzdorovat tolika úzkostem a komplikacím zde ve vyhnanství v Kukuzi, starám s takovým úsilím o zdar vašeho díla, tím více se i vy musíte snažit a dbát o to, co prochází vašimi vlastními rukami, když navíc prostředků nezbytných ke zdaru misie máte dostatek. Prosím vás tedy, nebojte se nikoho... Bud'te neústupní, neotřesitelní, neoklamatelní, a*

doufejte v Hospodina a v jeho mocnou podporu, již se nic nevyrovná. Jakmile obdržíte můj dopis, bez meškání se vyjádřete ke všem misijním tématům. Vyslal jsem k vám zbožného presbytera Jana, aby vám ve všem pomohl a podpořil vás. Svou povinnost vůči vám jsem vyplnil svými útěšnými slovy, posilujícími radami a hojnou pomocí ve smyslu všech potřebných věcí, aby vám nic k vaší práci nechybělo. Pokud ale později, po tom všem, neučiníte to, o čem jsem vám psal, ale necháte se přesvědčit těmi, kteří vám budou všemožně lichotit, já tím vinen nebudu. A jistě dobře víte, kdo bude tím, koho nemine odsouzení a zkáza kvůli zanechání jakéhokoli posvátného díla. Tedy, necht' se něco takového nepříjemného nikdy nestane, snažně vás prosím, nechte se raději poučit tím, co jsem vám ze své velké lásky k vám psával. A cokoli budete potřebovat, buď mi napište, anebo, chcete-li, pošlete někoho sem za mnou, a já vás ujišťuji, že nebudete nic postrádat.“

Nabádaje jednoho dalšího kněze, Rufína, aby se co nejdříve odebral do Fénicie, aby zde přispěl k utvrzení Božího díla, velký vyhnanec (svatý Jan) napsal: „Dozvěděl jsem se, že ve Fénicii ti, kteří uctívají idoly, opět vyvolali pronásledování, tentokrát velmi kruté, jež je zaměřeno proti křesťanům, tak že někteří z mnichů-misionářů byli těžce zraněni a jiní usmrceni. Horlivě tě proto nabádám, abys co nejdříve vyrazil a odebral se do Fénicie a připojil se tam ke skupině ostatních misionářů. Vím dobře, že už svým zjevem obrátíš na útěk mnoho svých protivníků, když jakou svou zbraň použiješ modlitbu, svoji přímost, vytrvalost a všem dobře známou statečnost. A tak, ve svém důsledku, jistě zastavíš zlobu modloslužebníků a duchovně povzbudíš trpící křesťany, a učiníš mnoho dalšího. Nemeškej proto a neodkládej svůj odchod. Vydej se na cestu, jak rychle jen můžeš. Necht' tvou ochotu ještě povzbudí všechna tato má slova, která jsem ti napsal. Kdybys totiž viděl hořet nějaký dům, jistě bys neproběhl kolem bez zájmu. Běžel bys jako o závod a učinil bys vše, co je v tvých silách, jen abys oheň uhasil, ať již sám anebo s pomocí ostatních. A nyní, protože jeden takový podobný oheň právě vzplanul ve Fénicii, okamžitě se tam vydej bez marnění času. Dobro si jistě nakonec najde svou cestu, a věci se brzy napraví. Vidiš přece, že misii může vykonávat každý

velmi hladce, když mu nikdo nestojí v cestě a nebrání, a když je všude klid a mír. Naopak, pouze statečný muž je schopen zachovat svou pevnost a nepohybnost, i když proti němu zuřivě útočí sám ďábel a napadají na něj démoni, a současně dokáže vytrhnout z ďáblova sevření ty, kteří jím byli svedeni, a jiné zase nenechá upadnout do jeho spárů. To je také znamení vyšší a bedlivé duše, jakou máš jistě i ty. To je také dílo, jež zaslouží nesčetné věnce vítězství a nepopsatelné odměny za výhru. To je vpravdě apoštolský úspěch... Piš mi tedy často, až se ocitneš na cestě do Fénicie, neboť mám upřímný zájem a velkou péči o tamní misii. Každý den se chci dozvídat nové zprávy o jejím vývoji... A neustanu tak činit, ať sám či s pomocí ostatních, kteří mne mohou v této věci podpořit. A i kdyby bylo třeba napsat tisíckrát dopis do Konstantinopole, jen abys měl snadnější cestu, jsem připraven to učinit. I ty tedy, prosím, učiň, už kvůli mé radosti, vše, co záleží na tobě. Prokaž morální smýšlení a připravenost k misionářskému dílu. A kdyby bylo třeba, aby byli vysláni další misionáři, okamžitě mne o tom uvědom... Rychle vyjdi na cestu, pospěš, abys mohl ještě dříve, než nastane zima, dokončit dostavbu chrámů, které zůstávají bez přístřeší... “

Jindy, v dopise jinému misionáři, presbyteru Gerontiovi, který byl kvůli zdravotním důvodům a mnoha jiným obtížím nucen předčasně opustit své aktivní kněžské povolání, svatý Jan Zlatoústý psal: „...Tím více musíš vykonat právě nyní a všechno strpět, abys nezanechal pusté své dobré duchovní pole, podobně jako nesmíš nechat zahynout nic z toho, co až dodnes bylo zdokonaleno. A proto snažně prosím tvou zbožnost, aby tvé smýšlení zůstalo nezdolné, ať by zavládla sebehorší bouře a ať by se objevily sebehroznější překážky či sebezákeřnější lidé. Povzbuzuj proto i další, aby se spolu s tebou zhostili tohoto významného díla, a běžte do Fénicie, jak jen rychle to je možné... Budeš-li sedět doma, nikdy nezískáš tak velký zisk jako právě tam: spásu tolika duší, mzdu za vzdorování tolika nebezpečím, odměnu za svou úslužnost v misijním díle. Uvědomíš-li si díky tomu, jaké vítězné věnce můžeš získat, nebudeš již déle meškat a odkládat svůj odchod... Jakmile se zotavíš, připrav se na cestu... Odežej každou pochybnost a rychle se vydej na cestu do Fénicie. A až tam dorazíš, napiš mi ihned, abych mohl pocítit

tvou útěchu i zde, v této pustině plné hořkosti, kde se nyní nacházím. Neboť, dozvím-li se, že jsi odešel s rozhodnutím učinit vše a vše přetrpět kvůli spáse duší našich spolubratrů, pak tato nesmírná radost mi ani nedovolí vzpomenout na to, že jsem vyhnanecm v této pustině...“

Při přípravě a vyslání nových pracovníků na misijní základnu ve Fénicii navázal svatý Jan komunikaci s mnichy z monastýru svatého Publia v Zevgmě, který se nachází blízko řeky Eufkrat, který tehdy společně obývali Řekové a Syřané. Tento monastýr měl dvě od sebe oddělené zahrady, dva igumeny, jednoho Řeka a jednoho Syřana, avšak jen jeden chrám, kde probíhaly bohoslužby v obou jazycích. Svatý Jan Zlatoústý napsal oběma igumenům dopis, v němž je žádal, aby misionáře ve Fénicii podpořili a vyslali k nim další misionáře z řad svého bratrstva. A nakonec uspěl. Jeden z vyslaných mnichů, jménem Nikolaos, jenž byl navíc knězem, se s entuziasmem ujal, díky mnoha svým schopnostem, těch neaktivnějších úkolů v rámci fénicijské misie.

O způsobu, jakým k vyhnanství odsouzený Jan Zlatoústý podporoval misijní aktivity různým materiálním zabezpečením a rovněž oddanými spolupracovníky, svědčí velmi jasně dva dopisy adresované jednomu jeho bohatému příteli Diogénovi, které byly odeslány ještě z Antiochie. Diogénes poslal arcibiskupu Janovi do Kukuzi různé dary po svém služebníkovi Afraatiovi. Svatý Jan mu však všechny zaslané dary vrátil zpět a připojil k nim svůj dopis, v němž o svých důvodech napsal, mimo jiné, toto: *„Prosím tě, abys nesmutnil kvůli tomu, že ti vracím tvé dary nazpět. Velmi jsi mne poctil už jen tím, že jsi je poslal. Já ti je ale vracím ne proto, že bych tebou snad pohrdal, ani proto, že bych snad pochyboval o tvé šlechetnosti, ale proto, že je nepotřebuji. Stejně jsem se ale zachoval i v mnoha jiných podobných případech...“*

Diogénes, jakoby na to nehleděl, poslal všechny dary svatému Janovi ještě jednou, a opět k tomu účelu vyslal svého služebníka Afraatia. Tentokrát, kdyby se náhodou mělo stát, že by svatý Jan dary opět nechtěl přijmout, nesměl Diogénův uctivý služebník vůbec Kukuz opustit ani přijmout jakýkoli arcibiskupův dopis.

Nakonec Afraatiovi svatý Jan navrhl, aby dary předal nejzkušenějším misionářům ve Fénicii. Afraatios nejenže s radostí přijal arcibiskupův návrh, ale dokonce se sám nabídl, že doplní řady misionářů, samozřejmě pod podmínkou, že s tím bude jeho pán Diogénes souhlasit. O této dojímavé události se dozvídáme z druhého dopisu Zlatoústého jeho příteli Diogénovi. *„Poté, co jsem dopsal svůj předešlý list, přemýšlel jsem o tom, při pohledu na tvého nejctěnějšího a nejzbožnějšího služebníka Afraatia, jak je neodbytný a že odsud nechce za žádnou cenu odejít; a když mi hrozil, že si ode mne nepřeveze ani dopis, pokud si já neponechám tvé dary, napadlo mne, že pošlu Afraatia (do Fénicie) jako důkaz tvé lásky... Dovol tedy, prosím, ať se může stát služebníkem této krásné (misijní) služby. Jistě dobře víš, jak velký bude výsledek tohoto tvého skutku, ale současně i přítomnosti Afraatia ve Fénicii, jakož i tvých štědrých darů. Ty sám získáš dvojnásobnou odměnu, jednak za svou štědrost, kterou jsi projevil vůči obyvatelům Fénicie, kteří se zabývají zvěstováním evangelia (katechizací) všem modloslužebníkům a kteří usilují o výstavbu nových chrámů, ale rovněž za vyslání tohoto výborného muže, který jim jistě dodá odvalu, tedy zejména v té době, kdy tito lidé čelí tolika těžkostem a kdy jsou napadáni svými nepřáteli. Snaž se pochopit závažnost této záležitosti a nedopusť, aby Afraatios meškal třeba jen chvíli. Vyšli jej rychle do Fénicie, ne však pěšky! Díky této tvé úslužnosti, kterou jsi projevil, si jistě zajistíš velkou odměnu od lidumilného Boha.“*

„Úspěšně provedená evangelizace Fénicie,“ jak výstižně dodává archimandrita Georgios ze svatohorského monastýru svatého Řehoře, „nám všem naznačuje nezbytně nutné podmínky pro úspěch každého podobného poslání. Prvořadou podmínkou je existence zapáleného muže Církve, jako Zlatoústého, jenž by dokázal povzbuzovat, oduševňovat a naznačovat směr jak osobám, tak celému misijnímu dílu. Druhou významnou podmínkou je výborná organizovanost a ekonomická podpora tohoto díla. A konečně, třetí nezbytnou podmínkou je nalezení vhodných osob, zejména mnichů, a neustálé posilování a rozněcování horlivosti těchto osob. Pevně věříme, že tyto podmínky jsou i dnes, v naší

době, nezbytně nutné k tomu, aby byl dosažen příznivý úspěch všech misijních aktivit naší Církve.“

III. Evangelizace Skytů

Zájem svatého Jana Zlatoústého o misii se nevyhnul ani daleké Skytii.

Skytové žili jako nomádové (kočovný národ) nad oblastí Krymu, severně od řeky Dunaj. První semena christianizace přijali Skytové od obyvatel Kappadokie, kteří přicházeli na území Skytie buď samovolně, aby navštívili kappadocké přesídlence, anebo jako vyslanci Církve, kteří měli podpořit místní křesťany, kteří byli do této oblasti vyhnáni. Zlatoústý se však zajímal o systematickou evangelizaci Skytů, a jak píše církevní historik blažený Theodoritos Kýrský, právě svatý Jan Zlatoústý, „tím, že poznal, že někteří z kočovníků, kteří se usídlili v blízkosti řeky Dunaj, žíznilo po spáse, avšak neměli nikoho, který by jim mohl spasitelné prameny (poznání křesťanské víry) poskytnout, vyhledal muže, kteří toužili zasvětit svůj život namáhavému apoštolskému poslání, a vyslal je do této oblasti“.

Jak se zdá, úsilí misionářů se nakonec setkalo s úspěchem, neboť, jak nás opět zpravuje Theodoritos Kýrský, on sám předal biskupu ankýrskému Leontiovi Zlatoústého listy, „v nichž ho informoval o obrácení Skytů (ke křesťanství) a žádal jej (Leontia), aby vyslal pastýře, kteří by se starali o jejich duchovní vedení“.

Téměř o čtyři století později, Fotios Veliký, ve své pochvalné řeči na Zlatoústého, o něm řekl, že „má společný původ se svatými apoštoly,“ neboť, „jako první nechal zbudovat křesťanské oltáře mezi kočovnými Skyty“.

IV. Evangelizace Peršanů, Keltů, Arménů, Arabů a obyvatel Kylíkie

Posvátná touha těžce zkoušeného hierarchy Zlatoústého byla obrácena také ke christianizaci modloslužebných Peršanů. Po více

než šedesáti letech (339–399) nemilosrdného pronásledování křesťanů v Persii, vyvolaného králem Saporem (Šapúrem) (310–379) a jeho nástupci; a vyhnanství, jež měly za následek naprostý rozklad perské Církve, nastoupil na trůn umírněný král Isdigerd I. (399–420). Zlatoústý se této pozitivní změny snažil okamžitě využít. Už v roce 400 proto vyslal do Persie velmi schopného biskupa martyrupolského Marutha, svého dávného přítele, jemuž se podařilo získat důvěru nového perského panovníka Isdigerda a díky tomu znovuobnovit církevní hierarchii v perské Církvi, a kromě jiného též vystavět nové chrámy. Svätý Jan Zlatoústý prokazoval neustálý zájem o další vývoj a bedlivě sledoval všechny aktivity biskupa Marutha, který se ale v roce 403, ve smutně známém „Sněmu u dubu“, nechal svést nepřáteli arcibiskupa Jana a spolu s nimi Zlatoústého odsoudil. Světitel Zlatoústý, člověk velkého srdce, přes to všechno raději zapomněl na nepřátelskou pozici Marutha i díky jeho účasti na evangelizaci Peršanů, a napsal mu z místa svého vyhnanství dva listy, v nichž jej žádal o spolupráci. Maruth, bohužel, již neodpověděl. Také proto svätý Jan napsal Olympiádě a žádal ji, aby se s biskupem Maruthem setkala a přesvědčila jej, aby přijal Zlatoústého nabídku ke spolupráci. Maruth se nicméně, jak se zdá, nenechal obměkčit ani tentokrát, a nepomohla k tomu ani mírná povaha a apoštolská horlivost ve vyhnanství se ocitnuvšího arcibiskupa Jana. A tak ani Zlatoústý ani my, jeho potomci, jsme se již nedozvěděli nic více o misii mezi Peršany, podobně jako jsme se nedozvěděli nic o dalších misionářích, které neúnavný hierarcha Jan organizoval v ostatních zemích – mezi Kelty, v Arménii, Kylíkii či Arábii. Bylo to způsobeno zejména tím, že mezitím obdržel zprávu o novém určení svého vyhnanství, kterým se měla stát Pitiunda, kam však již nestačil dorazit. Po více než tříměsíční vyčerpávající cestě vydechl svätý Jan naposledy, dne 14. září léta Páně 407 v Komanách v Pontu.

Z řeckého originálu přeložil Michal Dvořáček

Resume

In the year 2007 has fulfilled the 1600th anniversary of the blessed death of saint John Chrysostom (354-407), the most renown church personality of the whole world from the post-apostolic times till nowadays. This distinguished ecclesiastic teacher was not only an untiring preacher of the Gospel, a decent bishop and an excellent example of a sanctity, but he has also become an ardent „evangelist“ of the pagans. Rightly we can call him „the missionary of the world“.

Saint John Chrysostom has personally as an archbishop of the New Rome (Constantinopol) gained a great merit in organizing the pioneer work within the missionary activity that was under his supervision distinguished by profound elaboration, extensiveness, methodology, dynamism and at the same time realism.

Thanks to his wisdom, enlightenment and spiritual experience saint John Chrysostom knew very well that any form of preaching the Gospel, should it be in the end effective, mustn't be, by any circumstances, undergone with authoritative orders, but rather it should be preached through ardent missionaries who will bring the God's Word right to the hearts of the people. Exactly these missionaries saint John Chrysostom achieved to gather around him and they have stayed by him faithfully till the very end.

Last but not least, also with the help of these friends-missionaries could saint John Chrysostom with a particular care devote himself, though being very often in exile, to preaching the Gospel among the nations of Goths, Phoenicians, Scythians, Persians, Celts, but also Armenians, Arabs or inhabitants of Cylicia.

Michal Dvořáček

Poprvé publikováno:

Nipsis (č. 7), Vydavatelství Prešovské univerzity, roč. IV/2009